

**Institutul Patrimoniului Cultural
Centrul de Etnologie**

Masa rotundă

**METODOLOGII ȘI TEHNICI MODERNE
DE CERCETARE ETNOLOGICĂ**

Ediția a III-a: *Documentarea vizuală ca sursă
de cunoaștere etnografică*

Chișinău, 4 octombrie 2022

Comitetul de organizare/ științific:

dr. hab. Victor GHILAȘ, dr. Adrian DOLGHI,
dr. Natalia GRĂDINARU, Raisa OSADCI, dr. Svetlana PROCOP,
dr. Valentin ARAPU, dr. Tatiana ZAICOVSCHI

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Metodologii și tehnici moderne de cercetare etnologică : Masa rotundă :
Ediția a 3-a: Documentarea vizuală ca sursă de cunoaștere etnografică, Chișinău,
4 octombrie 2022 / comitetul de organizare/științific: Victor Ghilaș [et al.].
– Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2022 (Notograf Prim). – 26 p.
Antetit.: Inst. Patrimoniului Cultural, Centrul de Etnologie. – Texte: lb. rom., rusă. – 40 ex.
ISBN 978-9975-84-170-2.

39(082)=135.1=161.1

M 61

© Autorii
© Institutul Patrimoniului Cultural

PROGRAMUL MESEI ROTUNDE

4 octombrie 2022

Chișinău, Institutul Patrimoniului Cultural

10.00–14.00

Pentru participare prin Google Meet accesați linkul:

<https://meet.google.com/jso-tkte-ahr>

Moderatori:

Dr. Valentin ARAPU, Raisa OSADCI

Mesaj de salut:

Dr. Adrian DOLGHI,

director adjunct pentru activitatea științifică
al Institutului Patrimoniului Cultural

Comunicări:

***Rolul fotografiei documentare în cercetările etnografice:
recuperarea fotografiilor vechi în redarea imaginii oamenilor,
a obiceiurilor și a satelor de odinioară***

Drd. Ștefan SUSAI, Institutul de Filologie Română
„Bogdan-Petriceicu Hașdeu”

***Interferențe imagologice și etnoculturale prin prisma studiilor
de istorie orală în comunitățile rurale de pe Valea Prutului: Cazul
lui Onisifor Caraman din satul Leușeni, județul istoric Lăpușna***

Dr. Valentin ARAPU, Institutul Patrimoniului Cultural

***Elucidarea obiceiurilor de familie de la Crihana Veche, raionul
Cahul, axată pe metodologia de documentare vizuală***

Carolina COTOMAN, Raisa OSADCI,
Institutul Patrimoniului Cultural

***Cercetarea și demonstrarea categoriilor de port tradițional de la
Crihana Veche, raionul Cahul, pe bază
de suport metodologic vizual***

Carolina COTOMAN, Raisa OSADCI,
Institutul Patrimoniului Cultural

***Fotografia ca sursă de cercetare și salvagardare a meșteșugului de
realizare a hainelor tradiționale românești pentru sezonul rece***

Ina ISAC, Institutul Patrimoniului Cultural

***Визуальные методы в исследовании
городской культуры***

Др. Нина ИВАНОВА, Институт культурного наследия

Metode de cercetare în antropologia medicală

Dr. Natalia GRĂDINARU, Institutul Patrimoniului Cultural

***Problema timpului în etnopsihologie:
experiența analizei calitative***

Dr. Irina CAUNENCO, Institutul Patrimoniului Cultural,
Dr. Lucia GAȘPER, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și
Sociologice

***О современных этнологических методах и подходах в
исследованиях фольклора***

Др. Надежда КАРА, Институт культурного наследия

***Этнологическо-ноэтическая методология как одна из новых
методологий этнологических исследований: аспект иудаики***

Др. хаб. Жозефина КУШНИР, Институт культурного наследия

***Некоторые подходы к исследованию этничности
в художественной литературе***

Др. Диана НИКОГЛО, Институт культурного наследия

*Aspecte teoretice și metodologice referitoare la comerțul
din mediul tradițional*

Drd. Sorin GRĂJDARI, Institutul Patrimoniului Cultural

*Aplicarea teoriei construcției sociale în cercetarea
copilăriei sovietice*

Dr. Adrian DOLGHI, Institutul Patrimoniului Cultural

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Interferențe imagologice și etnoculturale prin prisma studiilor de istorie orală în comunitățile rurale de pe Valea Prutului: Cazul lui Onisifor Caraman din satul Leușeni, județul istoric Lăpușna

Valentin ARAPU

Documentarea pe teren, realizată în anul Centenarului Marii Uniri (2018), a cuprins un șir de sate românești de pe ambele maluri ale Prutului. În chestionarul-cadru aplicat au fost incluse următoarele subiecte: familia; memoria istorică; contextul social; educația și formarea profesională; percepția imagologică a vieții de la frontieră; identitatea etnică; relaționarea intercomunitară; promovarea patrimoniului și tradițiilor locale; rolul organizațiilor socio-profesionale / culturale, confessionale din localitate.

În satul Leușeni din județul istoric Lăpușna (actualmente r-nul Hânțești) am documentat cazul lui Onisifor Alexandru Caraman, născut la 12 septembrie 1928. Fiind unul dintre cei mai vârstnici localnici, O. Caraman a elucidat aspecte relevante din istoria și viața comunității în epocile interbelică și postbelică. Descrierea vieții cotidiene cuprinde un spectru vast de activități, implicit: prelucrarea pământului, creșterea vitelor, comerțul cu satele de peste Prut. Lumea satului este reflectată prin tradiții autentice, educație patriarhală și valorile timpurilor de odinioară. În percepția memorialistică a lui O. Caraman persistă imaginea casei părintești proiectată în mahalaua copilăriei care armoniza cu părțile de sud și de nord ale satului, populate de *bortari*, porecliți așa pentru că trăiau pe vale, și de *tărtăulenii* care-și trăgeau obârșia de la numele de Tătari.

Imaginea satului este condimentată cu multiple tradiții și obiceiuri locale. În perioada sărbătorilor de iarnă flăcăii din partea locului obișnuiau să „cumpere satul, ori mahalaua”, adică, ofereau ca garanție o sumă de bani unui gospodar pentru a merge cu uratul într-o anumită parte a satului. După ce finalizau uratul, flăcăii reveneau la acest gospodar, împărțind frățește banii adunați.

Problema timpului în etnopsihologie: experiența analizei calitative

Irina CAUNENCO, Lucia GAȘPER

Studierea problemelor privind particularitățile percepției timpului, atât la nivel individual, cât și la nivel de grup (grupul etnic) în perioada de tranziție, necesită aplicarea metodelor cantitative și calitative.

Studiind percepția timpului de către reprezentanții diverselor etnii (moldoveni, găgăuzi, ruși, bulgari, ucraineni), am folosit metoda „Scala atitudinilor față de timp” (Nuttin, 1972). A fost efectuată analiza frecvenței atitudinii tinerilor față de prezent și viitor, precum și analiza calitativă a rezultatelor. Tinerii moldoveni și găgăuzi au o percepție pozitivă asupra timpului prezent și viitor, și îl caracterizează drept plin de speranță, important, plăcut (perioada de cercetare 2021).

Studiind identitatea etnică a tinerilor moldoveni, am folosit întrebarea proiectivă: „Cine sunt moldovenii: ieri, azi, mâine?” (perioada de studiu 2019). Scopul studiului a fost de a cerceta percepția grupului lor într-o perspectivă temporală. Pentru a analiza datele empirice, am folosit analiza de conținut primară, care ne-a oferit o imagine mai completă a variabilității percepției timpului de către tinerii studenți. Categoriile analizate au fost: atitudinea față de trecutul, prezentul, viitorul propriului grup etnic; calitățile forte/slabe; orientările valorice; realizările, eșecurile.

În prezent studiem percepția timpului la refugiații ucraineni. Am folosit metoda interviului semistructurat (eșantionul a fost alcătuit din 5 respondenți). Timpul prezent este perceput ca fiind: „rapid”, „aici și acum”, „este imposibil să-ți faci planuri pentru viitor, trăiesc acum”. Utilizarea metodelor calitative în cercetarea empirică, în combinație cu cele cantitative este mai eficientă.

Cercetarea și demonstrarea categoriilor de port tradițional de la Crihana Veche, raionul Cahul, pe bază de suport metodologic vizual

Carolina COTOMAN, Raisa OSADCI

Aflată în căutarea tehnologiilor de captare a imaginii încă din antichitate, umanitatea a reușit să aplice în uz practic fotografia abia spre sfârșitul secolului al XIX-lea, după ce, în anul 1884, George Eastman a realizat primul suport fotosensibil flexibil (pelicula de nitroceluloză). Invenția respectivă, în consecința căreia procesul de fotografiere a devenit mult mai comod, a contribuit la afirmarea fotografiei ca domeniu al artei vizuale, precum și ca mod de documentare vizuală.

În cadrul cercetărilor etnografice, funcția fotografiei ca document este de importanță majoră. Trebuie să menționăm valoarea documentară diferențiată a fotografiei în comparație cu cea a lucrărilor artistice (inclusiv a fotografiei artistice), care conțin, în mod firesc, o anumită doză de subiectivism și, deci, nu pot fi acceptate în registrul documentelor, acestea putând doar confirma careva ipoteze sau oferi unele detalii.

Pe parcursul investigațiilor de teren, pe care le-am efectuat în mai multe etape la Crihana Veche, raionul Cahul, în componența unei echipe de etnografi de la Institutul nostru și de la Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu” al Academiei Române, am reușit să descoperim vestigiile a patru tipologii de complexe vestimentare tradiționale, care au fost purtate și, la momentul cercetării, se mai purtau, într-o anumită măsură, în localitate. Copierea fotografiilor vechi, ce conțineau informații referitoare la tema vizată, precum și fotografierea în aspect general și în detaliu a pieselor de port atestate, a făcut posibilă ilustrarea compartimentului referitor la portul popular din albumul monografic, dedicat satului și, de asemenea, a servit ca suport pentru concluziile științifice și ca material ilustrativ în demonstrarea realităților etnografice în cadrul diverselor întruniri științifice. Imaginile fotografice au fost deosebit de utile în cadrul consultațiilor și seminarelor de instruire a persoanelor, care doreau să învețe cum se confecționează anumite piese de port tradițional, specific locului.

Elucidarea obiceiurilor de familie de la Crihana Veche, raionul Cahul, axată pe metodologia de documentare vizuală

Carolina COTOMAN, Raisa OSADCI

Combinată cu metoda participativă de cercetare etnografică, metodologia de documentare vizuală, axată pe fotografie sau materiale video, asigură obținerea unor rezultate deosebit de valoroase în cadrul studiilor etnologice. Dacă metoda participativă de investigație îi oferă cercetătorului posibilitatea de a observa fenomenul din interior și de a trăi experiența desfășurării acestuia împreună cu participanții locali, fotografiile și materialele video permit vizualizarea repetată a imaginilor, observarea acestora sub alte unghiuri, fixarea momentelor și a detaliilor, ce pot fi analizate pe îndelete. Datorită faptului că imaginile fotografice și cele video, executate pe parcursul investigațiilor etnografice, redau obiecte și circumstanțe reale, acestea reprezintă prețioase surse de documentare.

La etapa actuală, când condițiile socioculturale se schimbă cu o viteză uluitoare, este incontestabilă valoarea imaginilor fotografice și video ca soluții de salvagardare a fenomenelor ce țin de cultura tradițională. Unele tradiții și obiceiuri, care s-au pierdut de-a lungul timpului, continuă să se păstreze și pot fi revalorificate numai prin prisma fotografiilor de la vremea respectivă.

Fotografiile și materialele video din perioade mai vechi sau recente, realizate în mod privat, ca amintiri personale, dar care conțin informații etnografice autentice, reprezintă, de asemenea, importante surse de documentare vizuală.

În cadrul cercetărilor de teren, efectuate la Crihana Veche, raionul Cahul, am reușit să participăm în mai multe rânduri la obiceiurile de familie (de naștere, de nuntă, de înmormântare), care au avut loc în sat, realizând numeroase fotografii, ce, alături de copiile unora din colecțiile sătenilor, ne-au servit atât în demersurile științifice, cât și în oferirea consultațiilor. Acest suport documentar vizual ne-a susținut în examinarea caracteristicilor specifice tradițiilor comunității, conturând un peisaj etnografic generat de condițiile de mediu local, în stabilirea structurilor obiceiurilor de familie, precum și în clasificarea tipologică a acestora.

Aplicarea teoriei construcției sociale în cercetarea copilăriei sovietice

Adrian DOLGHI

Teoria construcției sociale a fost propusă de cercetătorii Berger P. și Luckmann T. în lucrarea „Construirea socială a realității: Tratat de sociologia cunoașterii” la Universitatea din California în 1966. Teoria afirmă că societatea plasează oamenii în grupuri și favorizează anumite grupuri față de altele. Universitatea din California explică în detaliu faptul că convingerile societale ale unei persoane definesc ceea ce este „normal” și ce nu este. Oamenii învață convingerile societății de la naștere și, prin urmare, participă la teoria construirii sociale. Prin urmare copilăria depinde de natura unei societăți în care se naște un individ și va varia de la un loc la altul și în timp. Cu referire la societatea sovietică, cercetarea instituției copilăriei este importantă pentru a înțelege cum a influențat instituțiile statului și cele ideologice asupra copilăriei, și care era rolul instituției copilăriei în construcția unei noi societăți comuniste.

Teoria construcției sociale în limitele „neo instituționalismului” aplicată la cercetarea copilăriei în RSS Moldovenească ne permite să înțelegem în ce mod sa transformat copilăria sovietică în calitate de fenomen social, susținut de rețeaua instituțiilor formale și neformale, de maturi și copii, deoarece conform opiniei autorilor teoriei „*Individul însă nu se naște ca membru al societății. El se naște cu o predispoziție pentru sociabilitate și abia apoi devine membru al societății. Prin urmare, în viața oricărui individ există o succesiune temporală, în cursul căreia el este antrenat să participe la dialectica societății*”. De asemenea, conform acestei teorii individul gândește în formele gândirii grupului său. Construcțiile cognitive ale diverselor grupuri sunt elaborate pe parcursul interacțiunii cotidiene. Ele sunt atât realități pentru indivizi, cât și rezultatul activității lor. Acțiunile complexe ale instituțiilor statului și societății sovietice asupra copiilor au generat o copilărie specifică și în cele din urmă au format o identitate specifică.

Metode de cercetare în antropologia medicală

Natalia GRĂDINARU

Antropologia medicală tratează impactul sistemului medical asupra corpului și psihicului individual, relația dintre vindecător și pacient, dimensiunea socială și antropologică a sănătății, a bolilor și a tratamentului și modul în care diferite culturi au dezvoltat diferite corpuri de practici, credințe și cunoștințe despre problemele existențiale legate de problemele de sănătate, boli și tratament.

Metodele care pot fi uzitate în cercetările de antropologie medicală sunt echivalente cu cele din științele adiacente: etnologie, antropologie istorică și culturală. În cele ce urmează, autorul descrie sintetic modul în care și-a axat propriile cercetări din domeniul medicinei populare și metodele folosite la care a recurs.

Astfel, autorul remarcă că prin *metoda istorică*, se realizează retrospective etnoiatrice, evidențiindu-se factorii importanți în desfășurarea fenomenului de terapie populară.

Metoda comparativă, care constă în stabilirea trăsăturilor comune și particularităților specifice a faptelor/ fenomenelor, distinge practicile terapeutice specifice unei perioade cronologice în comparație cu cele existente la etapa actuală și poate reliefa specificul tradițional în raport cu practica medicală a altor popoare europene.

Prin *metoda structural-funcțională*, care implică un ansamblu de procedee axate pe recunoașterea și compararea deosebirilor, a rețelelor structurale, se efectuează analiza și clasificarea formelor terapeutice, precum și delimitarea atributelor personalului medical, actanților/ performerilor.

Prin *metoda calitativă*, care permite studiul documentelor – se pot interpreta documente, scrisori apocrifice, scrisori ale medicilor, informații de pe teren ce furnizează date referitoare la comportamentul și metodele de tratare în cazul epidemiilor sau altor boli sezoniere, formelor de igienă și alimentare, etc.

Ancheta prin *tehnica interviului de opinie* furnizează date referitoare la atitudinea membrilor comunităților rurale față de medici, terapeu-

ții populari și metodele empirice de tratament. Totodată, se pot colecta date cu privire la atitudinea oamenilor față de un anumit tip de bolnavi (bolnavi în ultimile stadiu de cancer, bolnavi mintal, oameni cu boli rare sau genetice); părerea oamenilor față de un anumit medicament sau sistem medical etc.

Prin intermediul *observației directe*, pot fi identificați practicanți ai medicinei populare/ netradiționale și descrisă mai apoi activitatea lor

Prin intermediul *observației indirecte* s-au studiat materialele de teren păstrate în Arhiva IPC.

Prin intermediul *interacționismului simbolic*, ce operează cu concepte cum ar fi: interacțiune, statut social, semnificații, simboluri, reguli, norme, rol social, se studiază comportamentul bolnavului pe de o parte și atitudinii grupului social față de bolnav. Există o formă „manifestă”, vizibilă, și o formă „ascunsă”, invizibilă, a comportamentului uman în situațiile de dezechilibru, provocate de boală.

Se face apel, de asemenea, la metode integrate de studiu: simularea (cvasi-experimentul). Ele permit aflarea unor secrete profesionale și studiul de caz.

Extrapolarea, analiză și sinteză, abstractizarea și raționalizarea, inducția și deducția oferă posibilități de a evidenția specificul medicinei tradiționale în context (inter)național.

Aspecte teoretice și metodologice referitoare la comerțul din mediul tradițional

Sorin GRAJDARI

Comerțul a avut un rol important în viața oamenilor încă din cele mai vechi timpuri. Fiind o activitate necesară pentru comunitățile umane, în timp a apărut necesitatea studierii acestei ramuri economice. Subiectul a fost cercetat de numeroși economiști, politologi, istorici, specialiști care au analizat diverse probleme legate de activitatea comercială. Însă, înainte de toate, ar trebui să explicăm termenul de comerț. Acest concept are origini antice, provenind de la latinescul „commercium”, care înseamnă „cu marfă”, vizând astfel o activitate economică ce se ocupă de mărfuri. Potrivit dicționarului explicativ al limbii române, comerțul este o ramură a economiei în cadrul căreia se desfășoară circulația mărfurilor. Pe lângă noțiunea de comerț, în istoriografie mai apare și sintagma „politică comercială”, care nu este altceva decât o componentă importantă a politicii economice a unui stat, cuprinzând totalitatea reglementărilor adoptate de către stat (administrative, juridice, fiscale, financiare etc.).

Dacă e să ne referim la unele abordări teoretice ale comerțului, atunci ar trebui să-i amintim pe Toader Ionescu și Gh. Popescu care prezintă „multiple teorii ale schimbului, comerțului și banilor, fundamentate de reprezentanții mercantilismului, liberalismului economic, socialismului utopic, socialismului marxist, neoclasicismului (marginalismului), de adepții teoriei economice protecționiste”. În ceea ce privește comerțul exterior, Thomas Mun a fost cel care a fundamentat această direcție de cercetare. Școala de teorie economică dezvoltată sau fiziocrată a avut și ea un rol important în cercetarea acestei probleme. Fiziocrații se pronunțau pentru libertatea comerțului exterior, dar și pentru abolirea taxelor interioare.

Ținând cont de numeroasele probleme care s-au creat în jurul acestui subiect, dar și de gradul de studiere al acestuia, putem afirma faptul că subiectul pe care îl cercetăm este unul actual și important.

Fotografia ca sursă de cercetare și salvagardare a meșteșugului de realizare a hainelor tradiționale românești pentru sezonul rece

Ina ISAC

„Fotografia – o unealtă indispensabilă cercetătorului de teren”
Henri Stahl

În epoca actuală medierea nu este posibilă de realizat doar cu ajutorul documentelor și operelor scrise: se întrebuițează ca sursă de studiu atât pentru documentare cât și pentru comparație și interpretare – fotografia clasică și fotografia digitală, la fel înregistrările video, filmul documentar de arhivă, materialele multimedia.

Ovidiu Bârlea menționa că: „eficiența poate fi asigurată de îmbinarea cercetării de cabinet cu cercetarea de teren”. Metoda de cercetare prin fotografie încrucișează numeroase alte metode și tehnici de cercetare.

Antropologia vizuală sau multimodală în subiectul cercetării meșteșugurilor de realizare a hainelor de iarnă, permite o atribuire corectă, sinteză și furnizare a informației. Oferă o interpretare cu ușurință în ce privește tehnicile de obținere a materiei prime, despre selectarea acesteia calitativ prin compararea imaginilor. La fel este valoroasă pentru vizualizarea și transmiterea tehnicilor de croi, asamblarea, tehnicilor de coasere, unire, tehnicilor și metodelor de decorare, materialelor folosite pentru acestea ș.a.

Cu ajutorul transmisiunii vizuale se formează o mai bună distincție, percepere a tehnicilor, instrumentelor de lucru. Fotografia este remarcabil importantă pentru a reda factura, structura materialului din care este realizată haina respectivă. La fel de valoroasă rămâne a fi și cromatică, ansamblul ornamental sau compoziția decorativă de pe hainele tradiționale pentru sezonul rece. În lipsa unei imagini calitative, toate aceste elemente ar suporta mari distorsionări proporționale. Pentru punerea în valoare a fotografiei se poate specifica și zona geografică, anturajul în care erau purtate hainele tradiționale de iarnă.

Imaginea este cea care oferă în orice situație un fundal comparativ, imaginea oferă comunicarea cu trecutul, confruntarea cu prezentul și transmiterea spre viitor.

Rolul fotografiei documentare în cercetările etnografice: recuperarea fotografiilor vechi în redarea imaginii oamenilor, a obiceiurilor și a satelor de odinioară

Ștefan SUSAI

Fotografia este procedeul prin care se fixează imaginea unui obiect, a unei persoane, a unui peisaj pe o placă sau pe un film fotografic cu ajutorul unui aparat fotografic. În anul 1854 Eduard Glewski a deschis la Chișinău primul atelier fotografic. Cu puțin timp înainte de Primul Război Mondial în Basarabia erau aproape o sută de ateliere fotografice.

Fotografia devine tot mai mult instrumentul prin care putem reconstitui viața de odinioară în satele din Republica Moldova. În ultimul deceniu suntem martorii unei migrații accelerate ce a avut drept consecință depopularea masivă a satelor, drept urmare, zestrea fotografică riscă să se piardă. Evenimente din viața satului din a doua jumătate a secolului trecut capătă astăzi, prin intermediul fotografiilor recuperate, o valoare deosebită în ceea ce privește cercetările etnografice.

Republica Moldova se promovează astăzi ca destinație turistică în întreaga lume, punând accentul pe tradiții, pe ospitalitate, pe bucatăria tradițională, pe ceea ce este lumea satului. Fotografiile vechi sunt o atracție pentru mulți dintre ei. Pe noi, aceste fotografii ar trebui să ne pună pe gânduri. Să reflectăm cu multă luare aminte. Lumea este în continuă schimbare. Obiceiurile din lumea satului au avut și ele de suferit. Nunțile, spre exemplu, au devenit în multe situații un spectacol kitsch ce nu are legătură de multe ori cu tradițiile pe care le vedem în fotografiile de acum o jumătate de secol. Astăzi este aproape imposibil să faci fotografii la moară dar și la multe alte activități ce existau în lumea satului până aproape de finele secolului XX. Recuperarea fotografiilor și crearea Muzeului Fotografiei din Moldova ne va ajuta să păstrăm pentru generațiile următoare imaginea unei lumi care se stinge din varii motive. Fotografia are un rol important în documentarea cercetărilor etnografice, iar recuperarea fotografiilor vechi va ajuta să reconstituim viața.

Некоторые подходы к исследованию этничности в художественной литературе

Диана НИКОГЛО

Общеизвестно, что в художественной литературе отражается этническое самосознание того или иного народа. Компонентами этнического самосознания (этничности) являются представления о родной земле (региональная идентичность), о родном языке (языковая идентичность), о своей религиозной принадлежности (религиозная идентичность), о далеких и близких предках, об этнической территории, о нравственных ценностях, об обычаях и обрядах. Основным принципом при исследовании отражения этничности в художественном слове является то, что художественная литература выступает как источник и является продуктом духовной деятельности этноса. При этом этнолога интересует не столько эстетическая функция литературы, сколько ее этномобилизационный потенциал. Особый интерес в этом отношении представляют младописьменные народы, не имевшие своей литературной традиции. К таковым относятся православные тюркоязычные гагаузы. В процессе исследования наиболее плодотворными являются элементы контент анализа литературных текстов. Например, тематического контент-анализа, который позволяет из всего массива произведений художественной литературы произвести выборку основных тем: темы родины, темы родного языка, темы предков и т. п. Кроме того, следует выявить, с помощью каких приемов писателями достигается сакрализация родины (малой и большой), сакрализация родного языка. При исследовании представлений о предках ведется подсчет тех, кого писатели (в данном случае гагаузские) считают своими предками. Для гагаузов это прежде всего огузы. Вторую позицию занимают печенег и куманы. Среди обычаев и обрядов, к которым апеллируют в своих произведениях гагаузские авторы, являются обряды Рождества, Нового года, праздника Хедерлез, а из семейных – обряды свадебного цикла. Обращение к этим обрядам объясняется при-

сущей им магией первого дня, началом нового жизненного цикла – времени, когда моделируется благополучие и изобилие.

При использовании сравнительно-исторического метода можно определить различия в освещении той или иной темы в советский и постсоветский периоды. Например, в советский период в гагаузской художественной литературе стихотворений о гагаузском языке насчитывалось очень мало, в постсоветский период их количество значительно возрастает.

Исследования в таком методологическом ключе позволяют говорить о зарождении такого направления междисциплинарного характера, как этнолитература, что свидетельствует о расширении предметного поля этнологии.

Визуальные методы в исследовании городской культуры

Нина ИВАНОВА

Визуальные методы, видео- и фотосъемка, являются одними из важнейших в современных этнологических исследованиях, поскольку позволяют зафиксировать изучаемое явление или процесс для дальнейшего описания и анализа. Городская культура, отличаясь динамичностью и многообразием форм и проявлений, требует для своего изучения особого подхода, иногда даже находчивости и изобретательности исследователя.

Одной из характерных особенностей Кишинева и других городов Республики Молдова является превалирование среди жителей выходцев из сельской местности. По этой причине в городском пространстве можно наблюдать выраженность сельских практик и культуры как на уровне самого населения, так и элит. Одним из очагов актуализации сельской культуры являются рестораны с этнической тематикой, которые играют важную роль в поддержании и продвижении местной культуры как для гостей страны, так и для местных жителей, поскольку дают возможность погружения в культурный дискурс – экзотический для туристов или разделяемый для местных жителей. Важную роль в таких заведениях играет визуальная составляющая – оформление фасада здания и интерьеров. Визуальные методы позволяют, помимо оценки подлинности объектов интерьера, проследить концепцию хозяина заведения, его представления об аутентичности, а также особенности бытования элементов традиционной сельской культуры в городе.

О современных этнологических методах и подходах в исследованиях фольклора

Надежда КАРА

В контексте современных исследований антропоцентрической ориентации в центре внимания оказывается человек и его система представлений о мире. В рамках антропоцентрической парадигмы развиваются такие науки, как этнолингвистика, этнолингвокультурология, которые изучают язык в аспекте его соотношения с этносом и культурой.

В современной фольклористике доминирует этнологический подход к изучению фольклорных текстов, представленный на стыке с лингвистическим, культурологическим, когнитивным подходами. Обращение к фольклору позволяет рассмотреть взаимодействие языка, этноса и культуры и реконструировать традиционное видение мира народом, его эмоционально-оценочное отношение к действительности и систему ценностей.

Обзор научных публикаций, посвященных этнологическому исследованию фольклора в болгарском, русском и польском языках, позволил выделить ряд подходов. Некоторые исследования сочетают несколько обозначенных подходов и, следовательно, используют набор методов, характерных для соответствующих научных направлений. В большинстве работ присутствует лингвокогнитивный подход, связанный с изучением культурных концептов и понятием «этническая (национальная) картина мира». Нами выделены следующие подходы к исследованию фольклорных текстов с соответствующими методологией и методами:

А. Исследование этнической картины мира в фольклоре (номинаруется национальная, этнокультурная, фольклорная, культурно-языковая, этноязыковая картина мира).

Б. Исследование этнокультурных особенностей в фольклоре (лингвокультурологический подход как выявление этнокультурных смыслов в тексте, выявление этнокультурных коннотаций лексической семантики).

В. Исследование этнического менталитета народа (исследуется этническая, этнокультурная и этноконфессиональная идентичность в фольклоре, этнический менталитет и язык народа).

Г. Фольклорная лингвоконцептология (изучаются этнический менталитет и язык фольклора на концептуальном уровне, язык фольклора исследуется в аспекте когнитивной лингвистики).

**Этнолого-ноэтическая методология как одна
из новых методологий этнологических исследований:
аспект иудаики**

Жозефина КУШНИР

Этнолого-ноэтическая методология – разработка и применение этнолого-ноэтических моделей осмысления герменевтических максим, базируется на ноэтической системе концепций. Это одна из новых методологий этнологических исследований, разработанная в Институте культурного наследия. Данную методологию можно рассматривать как инновационное развитие идей Клиффорда Гирца о ноэтическом опыте. Автор этнолого-ноэтической методологии – др. хабилитат Жозефина Кушнир. Упомянутая междисциплинарная ноэтическая система, также разработанная Ж. Кушнир, включает в себя: концепцию этизирующего мифологического сознания, концепцию мегамодерна, концепцию эстетического смысла.

Инструментарий этнолого-ноэтической методологии – базовая интерпретативная модель «Осмысление герменевтических максим», ее модификации и другие компоненты ноэтической системы (ряд понятий, ход научного мышления и т. п.). Модификации модели осуществлялись для исследования идишских устойчивых выражений молдавских евреев, фольклорных еврейских сказок и т. д. Модификация, разработанная для исследования традиций воспитания молдавских евреев, получила название: «Декалог и гармонизирующие герменевтические максимы долженствования: аспект воспитания», – причем стала базовой для других моделей. В их числе «Декалог: аспект воспитания (случай „я-документа“ как литературного произведения с воспитующей парадигмой)» и «Этнолого-ноэтическое рассмотрение воспитующих парадигм, транслируемых в ходе исторических событий».

Модели включают в себя следующее: выявление герменевтических максим, формируемых исследуемым нарративом; их осмысление в соотношении с феноменами этноноэтического и хрононо-

этического характера; выводы ноэтико-теоретического характера; идентификация максимы как гармонизирующей или дегармонизирующей и многое другое. В число феноменов, соотносимых с максимами, входят: этнокультуральные константы-концепты, выявленные в фольклоре этноса; идеи, характерные для мышления представителей этноса; максимы-концепты конструктивной философии.

CUPRINS

Valentin ARAPU

Interferențe imagologice și etnoculturale prin prisma studiilor de istorie orală în comunitățile rurale de pe Valea Prutului: Cazul lui Onisifor Caraman din satul Leușeni, județul istoric Lăpușna

8

Irina CAUNENCO, Lucia GAȘPER

Problema timpului în etnopsihologie: experiența analizei calitative

9

Carolina COTOMAN, Raisa OSADCI

Cercetarea și demonstrarea categoriilor de port tradițional de la Crihana Veche, raionul Cahul, pe bază de suport metodologic vizual

10

Carolina COTOMAN, Raisa OSADCI

Elucidarea obiceiurilor de familie de la Crihana Veche, raionul Cahul, axată pe metodologia de documentare vizuală

11

Adrian DOLGHI

Aplicarea teoriei construcției sociale în cercetarea copilăriei sovietice

12

Natalia GRĂDINARU

Metode de cercetare în antropologia medicală

13

Sorin GRAJDARI

Aspecte teoretice și metodologice referitoare la comerțul din mediul tradițional

15

Ina ISAC

**Fotografia ca sursă de cercetare și salvagardare a meșteșugului
de realizare a hainelor tradiționale pentru sezonul rece.**

16

Ștefan SUSAI

**Rolul fotografiei documentare în cercetările etnografice:
recuperarea fotografiilor vechi în redarea imaginii oamenilor, a
obiceiurilor și a satelor de odinioară**

17

Диана НИКОГЛО

**Некоторые подходы к исследованию этничности
в художественной литературе**

18

Нина ИВАНОВА

Визуальные методы в исследовании городской культуры

20

Надежда КАРА

**О современных этнологических методах и подходах
в исследованиях фольклора**

21

Жозефина КУШНИР

**Этнолого-ноэтическая методология как одна
из новых методологий этнологических исследований:
аспект иудаики**

23